

Hallituksen esitys eduskunnalle Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehdyn sopimuksen irtisanomisesta ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa siihen, että Suomi irtisanoa Pariisissa vuonna 2001 tehdyn Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehdyn sopimuksen.

Kansainvälinen viini- ja viiniköynnöstoimisto perustettiin alun perin vuonna 1924. Toimisto nimettiin myöhemmin järjestöksi vuonna 1958. Suomi liittyi järjestöön vuonna 1992. Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehtiin perustamissopimus vuonna 2001, jolloin muutettiin järjestön toimintaa koskevia tiettyjä teknisiä menettelytapoja. Järjestön toiminnan pääpaino kuitenkin edelleen säilyi viinialan tieteellisteknisten suositusten laatimisessa.

Järjestön perustamissopimuksen mukaan sopimuksen osapuoli voi irtisanoa sopimuksen milloin tahansa kuuden kuukauden irtisanomisajalla lähettämällä kirjallisen ilmoituksen järjestön pääjohtajalle ja Ranskan tasavallan ulkoministeriölle.

Järjestöstä ehdotetaan erottavaksi lähinnä taloudellisista syistä.

Laki Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta on tarkoitus saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella samanaikaisesti kuin irtisanominen tulee voimaan.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Kansainvälinen viinitoimisto perustettiin 29 päivänä marraskuuta vuonna 1924 kuuden jäsenmaan toimesta. Toimisto nimettiin uudelleen 4 päivänä syyskuuta 1958 kansainväliseksi viini- ja viiniköynnöstoimistoksi ja siihen kuului uuden sopimuksen valmistuessa huhtikuussa 2001 yhteensä 45 jäsenmaata. Suomi liittyi järjestöön vuonna 1992, jolloin Suomea järjestössä edusti Oy Alko Ab. Vuonna 1997 virallinen edustus siirrettiin maa- ja metsätalousministeriölle, joka edustaa Suomea järjestön yleiskokouksessa ja toimeenpanokomiteassa sekä hoitaa jäsenyyteen liittyvät hallinnolliset asiat.

Kansainvälisen viinijärjestön, jäljempänä järjestö, perustamisesta tehtiin perustamissopimus vuonna 2001 (SopS 5 ja 6/2004), jolloin muutettiin järjestön toimintaa koskevia tiettyjä teknisiä menettelytapoja. Samalla järjestön nimi muutettiin kansainväliseksi viinijärjestöksi (International Organisation of Vine and Wine). Uusi perustamissopimus ei muuttanut järjestön toimintaa olennaisesti. Suurimmat muutokset koskivat lähinnä päätösten hyväksymismenettelyä ja järjestön toiminnan pääpainoa säilyi edelleen tieteellisteknisten suositusten laatimisessa.

Järjestön tehtävinä ovat muun muassa kestävä viininviljelyn edistäminen, sääntöjen luominen viinituotteiden aitoudelle, hyvien sääntelykäytänteiden edistäminen, markkinoiden kehityksen seuraaminen, kuluttajien terveyteen vaikuttaminen sekä kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen.

Järjestön eri asiantuntijatyöryhmissä ja komiteoissa Suomen edustajat ovat olleet Alko Oy:n Alkoholintarkastuslaboratoriosta ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta. Suomen jäsenmaksu on maksettu maa- ja metsätalousministeriön määrärahoista.

Järjestön suositukset eivät ole jäsenmaita sitovia, mutta esimerkiksi Euroopan unioni (EU) soveltaa niitä lainsäädännössään. EU:n jäsenvaltioiden kannanotot järjestön päätöksiin koordinoitua Euroopan unionissa (EU). Perustamissopimus itsessään ei sisällä unionin toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, koska määräykset koskevat järjestön hallintoa ja menettelytapoja (mm. äänioikeus ja rahoitus). Euroopan unionilla ei ole tällä hetkellä virallista asemaa järjestössä. Euroopan komissio on kuitenkin ilmoittanut neuvottelevansa järjestön kanssa Euroopan unionin virallisesta asemasta järjestössä. Käytännössä kyseeseen voisi tulla esimerkiksi tarkkailijajäsenen kaltainen asema järjestössä.

Järjestön yleiskokouksissa käsittelyyn tulevia päätöslauselmia käsitellään etukäteen neuvoston työryhmässä. Suomessa ne käsitellään viini- ja alkoholiasioiden alajaostossa, maatalous- ja elintarvikejaostossa (EU-18) ja viedään Eduskunnan käsittelyyn (PL 96 § ja 97 §). Kullakin jäsenmaalla on järjestössä kaksi perusääntä. Lisääänet lasketaan sen perusteella, millainen asema jäsenmaalla on viinialalla. Lisääänten kokonaismäärä on puolet perusäänten kokonaismäärästä. Suomella on kaksi perusääntä.

Nykyisin järjestössä on 46 jäsenmaata ja kymmenen kansainvälistä järjestöä on tarkkailijajäseninä. Jäsenet edustavat arvioituna 80 % maailman kulutuksesta ja 85 % maailman viinin tuotannosta. EU-maista järjestön jäseninä eivät ole Puola, Viro, Latvia, Liettua, Tanska, Irlanti ja Englanti.

Suomen liittymistä uuteen järjestön perustamissopimukseen vuonna 2001 perusteltiin muun muassa sillä, että OIV:n asiantuntijatyöryhmissä Suomi voisi vaikuttaa kansainvälisiin viinisäädöksiin paremmin kuin yksinomaan EU:ssa. Käytännössä Suomen vaikutusmahdollisuus

det järjestössä on arvioitu melko vähäiseksi ja merkittävin osa järjestön toiminnasta liittyy viinituottajamaita koskeviin asioihin. Suomessa ei tuoteta rypäleviinejä, mutta osa Suomessa myytävistä rypäleviineistä pulloetaan Suomessa. Hallituksen esityksessä (HE 174/2001 vp) todettiin, että Suomen osallistuminen järjestön asiantuntijaryhmiin on tärkeää alkoholijuomien tuoteturvallisuutta ja kuluttajansuojaa silmällä pitäen. Voidaan kuitenkin arvioida, että tällaisten asioiden lukumäärä on jäänyt järjestössä suhteessa vähäiseksi muihin viinintuotantoon liittyviin asioihin verrattuna.

Järjestöstä esitetään erottavaksi lähinnä taloudellisista säästösyistä. Taloudellisia kustannuksia syntyy Suomelle vuotuisesta järjestön jäsenmaksuosuudesta, työajan käytöstä aiheutuvista henkilöstökuluista sekä kokouksiin osallistumisesta aiheutuvista matkakuluista. Merkittävin osa järjestön toiminnasta liittyy viinituottajamaita koskeviin asioihin. Käytännössä Suomen vaikutusmahdollisuus järjestössä on arvioitu melko vähäiseksi.

2 Esityksen vaikutukset

Järjestöstä eroamisen seurauksena Suomelta säästyy vuotuinen jäsenmaksuosuus, joka on tällä hetkellä 13 400 euroa. Lisäksi eroamisen seurauksena säästettäisiin työajan käyttöön liittyvissä kustannuksissa sekä järjestön toimintaan liittyvissä matkakuluissa.

Suomessa järjestön toimintaan liittyviä tehtäviä hoidetaan maa- ja metsätalousministeriössä, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa ja Alkon alkoholitarkastuslaboratoriossa. Järjestön toiminnasta aiheutuvia töitä ovat muun muassa päätöslauselmien käsittely sekä niihin liittyvät viralliset kannanmuodostukset ja jaostokäsittelyt. Järjestötoimintaan liittyvien käytännön asioiden hoito kuten erilaisiin tietopyyntöihin vastaaminen ja järjestön kokouksiin osallistuminen myös aiheuttavat virkatyöajan käyttöön ja matkustamiseen liittyviä kustannuksia.

3 Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä.

Esityksen teknisessä valmistelussa oltiin yhteydessä ulkoasiainministeriöön. Hallituksen esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtioneuvoston kanslialta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Tullilta, Elintarviketeollisuusliitto ry:ltä, Etanolateollisuusyhdistykseltä, Alkoholitarkastuslaboratoriolta, Patentti- ja rekisterihallitukselta ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta.

Järjestöstä eroamista ei pääosin lausunnoissa vastustettu ja hallituksen esityksen sisältöön ei ollut huomautettavaa. Tullilla ei ollut lausuttavaa esitykseen liittyen, mutta tullilaboratorio toi esille sen, että Suomi on ollut aktiivinen järjestön työryhmässä ”Methods of Analysis” ja kun jäsenyys päättyy järjestössä, on mahdollista että tämän kaltaisen yhteistyön ja tiedonsaannin mahdollisuudet vaikeutuvat. Elintarviketeollisuusliitto ry totesi lausunnossaan, että rypäleviinin valmistukseen liittyvänä organisaationa järjestön toiminta ei ole ollut kovin keskeisessä asemassa Suomen alkoholijuomateollisuuden kannalta. Kuitenkin ajatellen koko Suomen alkoholiteollisuutta, missä on paljon oman valmistuksen ohella myös maahantuojina toimivia yrityksiä, on tärkeää että Suomi on tietoinen myös tällä saralla käytävistä keskusteluista. Kansainvälinen viinijärjestö edustaa myös maantieteellisesti koko maailman viinintuotantoa ollen silti myös EU:n toimielinten kanssa hyvässä yhteistyössä. Yllä mainituin perustein Elintarviketeollisuusliitto totesi lausunnossaan, että Suomen olisi edelleen eduksi olla jäsenenä mukana järjestön toiminnassa.

Järjestöstä eroamisen vaikutusten osalta voidaan arvioida, että tiedonsaannin mahdollisuudet turvataan jatkossakin esimerkiksi järjestön kattavien internetsivustojen kautta. Voidaan lisäksi arvioida, että jatkossakin Suomella olisi mahdollisuus seurata järjestön hallinnonalaan liittyviä keskusteluja esimerkiksi EU:n työryhmien kautta. Euroopan komissio on ilmoittanut neuvottelevansa järjestön kanssa Euroopan unionin virallisesta asemasta järjestössä. Järjestön yleiskokouksissa käsitteilyyn tulevia päätöslauselmia käsitellään etukäteen neuvoston työryhmässä.

4 Voimaantulo

Perustamissopimuksen 18 artiklan mukaan osapuoli voi irtisanoa sopimuksen milloin tahansa kuuden kuukauden irtisanomisajalla lähettämällä kirjallisen ilmoituksen järjestön pääjohtajalle ja Ranskan tasavallan ulkoministeriölle.

Laki Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kun irtisanominen tulee voimaan.

5 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Eduskunta hyväksyi Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehdyn sopimuksen 10 päivänä joulukuuta 2001.

Hallituksen esityksessä (HE 174/2001 vp) todettiin, että sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Kyseisiä määräyksiä sisältyy sopimuksen 11 artiklaan, jonka mukaan kansainvälisellä viinijärjestöllä on oikeushenkilöllisyys ja kukin jäsen myöntää sille sellaisen oikeustoimikelpoisuuden, joka on tarpeen sen toiminnan harjoittamiseksi. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan oikeushenkilöllisyydestä ja siihen liittyvästä oikeuskelpoisuudesta ja oikeudellisesta toimintakyvystä säädetään Suomessa lailla (PeVL 38/2000 vp).

Sopimukseen liittyminen on edellyttänyt eduskunnan suostumusta myös siitä syystä, että kansainvälisen viinijärjestön jäsenyys merkitsi Suomelle sitoutumista järjestön rahoitukseen. Eduskunnan hyväksymistä edellyttäviksi määräyksiksi on katsottu myös tällaiset eduskunnan budjettivaltaa sitovat kansainväliset velvoitteet (PeVL 45/2000 vp).

Perustuslain 94 §:n mukaan eduskunnan hyväksyminen vaaditaan velvoitteen irtisanomiseen, jos velvoite on sisällöltään eduskunnan hyväksyttäviin kuuluva. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle Suomen Hallitusmuodoksi (HE 1/1998 vp) todettiin, että koska kansainvälisen velvoitteen irtisanominen monissa tapauksissa vaikuttaa myös valtion sisäiseen oikeuteen ja koska irtisanomisella voi olla muutoinkin Suomen kannalta huomattava merkitys, on perusteltua edellyttää eduskunnan hyväksymistä sen toimivallan piiriin kuuluvan velvoitteen irtisanomiselle. Edelleen hallituksen esityksessä todettiin, että eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä edellyttää yleisemminkin sitä, ettei eduskunnan toimivallan piiriin kuuluvia kansainvälisiä velvoitteita voida irtisanoa ilman eduskunnan suostumusta.

Kansainvälisen viinijärjestön perustamissopimuksen hyväksymisestä on päätetty aikanaan äänten enemmistöllä. Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan myös kansainvälisen velvoitteen irtisanomisen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Kansainvälisen viinijärjestön perustamissopimuksen irtisanominen ei koske perustuslakia sen 94 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettulla tavalla.

HE 104/2015 vp

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta Pariisissa 3 päivänä huhtikuuta 2001 tehdyn sopimuksen irtisanomisen.

Eduskunnan hyväksyttäväksi annetaan samalla seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan Kansainvälisen viinijärjestön perustamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettu laki (1563/2001).

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 29 päivänä lokakuuta 2015

Pääministerin estyneenä ollessa, perhe- ja peruspalveluministeri

Juha Rehula

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen